

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 2008/42**

**Karar Sayısı : 2008/167**

**Karar Günü : 20.11.2008**

**R.G. Tarih-Sayı :18.03.2009-27173**

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN:** Ankara 5. İdare Mahkemesi

**İTİRAZIN KONUSU:** 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 68. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

### I- OLAY

Liberal Demokrat Parti tarafından 2002 yılı genel seçimlerinde Partilerinin aldığı oy ile orantılı olarak hak kazandıklarını ileri sürdükleri Hazine yardımının yasal faiziyle birlikte ödenmesi için Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne yaptıkları başvurunun reddi yolundaki işlemin iptali ile yoksun kalındığı ileri sürülen Hazine yardımının ödenmesi istemiyle açılan davada, davacı vekilinin Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Mahkeme, itiraz konusu kuralın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

### III- YASA METİNLERİ

#### A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur.

Bu ödenek, yukarıdaki fıkra gereğince Devlet yardımı yapılacak siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle her yıl ödenir. Bu dönemlerin o yılki genel bütçe kanununun yürürlüğe girmesini takip on gün içinde tamamlanması zorunludur.

Bu yardım sadece parti ihtiyaçları veya parti çalışmalarında kullanılır.

Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Ancak bu yardım üçyüzelli milyon liradan az olmaz. Bunun için her yıl Maliye ve Gümrük Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.

Yukarıdaki fıkralarda öngörülen yardım miktarları; bu yardımdan faydalanabilecek siyasi partilere, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu fıkra gereğince yapılacak katlı ödemeler, Yüksek Seçim Kurulunun seçim takvimine dair kararının ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır.

Bu Kanunun 76 ncı maddesi hükmü dairesinde gelirleri Hazineye irad kaydedilen ve taşınmaz malları Hazine adına tapuya tescil edilen siyasi partilere, bu madde gereğince yapılacak Devlet yardımında, Hazineye irad kaydedilen gelirin Hazine adına tapuya tescil edilen taşınmazların toplam değerinin iki katı indirilir."

## **B- Dayanılan Anayasa Kuralları**

İtiraz başvurusunda Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 68. maddelerine dayanılmıştır.

## **IV- İLK İNCELEME**

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 15.5.2008 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

## **V- ESASIN İNCELENMESİ**

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

### **A- Davada Uygulanacak Kural Sorunu**

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları bir yasa veya yasa hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir dava bulunması ve iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde ve davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek. 1. maddesinin tamamının iptali istenmiş ise de itiraz yoluna başvuran Mahkeme siyasi partilere Devletçe yapılacak yardıma ilişkin maddenin birinci fıkrası ile dördüncü fıkrasının birinci tümcesinde yer alan hükümlere göre davacı siyasi partinin Devlet yardımından yararlanma hakkına sahip olup olmadığı hususunu karara bağlayacaktır. Buna göre, maddenin Devlet yardımından yararlanma koşullarını düzenleyen bu kuralların davada uygulanacak kural olup, bunların dışında kalan hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, maddenin birinci fıkrasının "*Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi*

*partilere..." bölümü ile dördüncü fıkrasının "Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır." şeklindeki ilk tümcesi dışında kalan hükümlerine ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE 20.11.2008 gününde OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.*

## **B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu**

Başvuru kararında itiraz konusu kural ile Devlet yardımının sadece genel seçimde %7'nin üzerinde oy alan partilere özgülenmesinin, Anayasa'nın 2. maddesindeki demokratik devlet ilkesine, 5. maddesindeki Devletin demokrasiyi koruma ödevine, 10. maddesindeki eşitlik ilkesine ve 68. maddesindeki Devletin siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapma ödevine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin birinci fıkrasına göre bir siyasi partinin Devlet yardımından yararlanmaya hak kazanabilmesi için Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanınmış ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesinde öngörülen % 10 barajını aşmış olması gerekmektedir. Ancak, dördüncü fıkranın birinci tümcesine göre bir siyasi parti geçerli oyların %7'sinden fazlasını almışsa, 2339 sayılı Yasa'nın 33. maddesindeki genel barajı aşamamış olsa da Devlet yardımına hak kazanmaktadır. Sonuç olarak bir siyasi partinin Devlet yardımından yararlanabilmesi için ön koşul milletvekili genel seçimlerine girmiş olmak ve bu seçimlerde geçerli oyların % 7'sinden fazlasını elde etmektir.

Çoğulcu, demokratik bir sistemde siyasi partiler hayati işlevlere sahiptirler. Toplumsal talepleri siyasal sisteme ulaştırarak yurttaş ile siyasal sistem arasındaki etkileşime aracılık ederler. Farklı siyasal görüşleri örgütleyerek siyasal çoğulculuğa katkıda bulunurlar. Siyasal ilgi ve yeteneği olan bireyleri tespit ederek siyasal konularda eğitirler ve Devlet yönetimine hazırlarlar. Seçimlere katılarak toplumsal iradenin ortaya çıkmasına ve bu iradenin Devlet yönetimine katılmasına aracılık ederek ulus egemenliğini hayata geçirirler. Bütün bu işlevleri nedeniyle siyasi partiler Anayasada demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilmişlerdir.

Siyasi partiler bu işlevleri yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları mali kaynakları, üye ve milletvekili aidatı ve bağışlar gibi özel gelir kaynaklarının yanı sıra devlet tarafından yapılan mali yardımlar yoluyla sağlarlar.

Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasında "Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir." denilmektedir. Buna göre, siyasi partilere yapılacak Devlet yardımı "yeterli düzeyde" ve "hakça" olmalıdır. 68. maddedeki "yeterli düzeyde" ifadesi seçimlerde toplumsal onaya ulaşmak için yapılması gereken siyasal faaliyetleri karşılamaya elverişli parasal miktar ile ilgilidir. Siyasi partilerin ulusal iradenin oluşumunu sağlarken üye aidatları ya da bağışlarla yeterli parasal kaynağa ulaşamadıkları durumda, çok partili demokratik düzenin gerekli kıldığı ölçüde Devlet yardımından yararlandırılması, onların paraca güçlü bazı kişi ve kuruluşların etki ve baskısı altına düşmesini engeller. Tüm harcamaların Devlet bütçesinden karşılanması da siyasal partilerin toplumla ilişkisini kopararak ulusal iradenin oluşumunu engeller. O halde yapılacak yardımın "yeterli düzeyde" olması, bir yandan siyasi partilerin Devletin ya da özel kişi ve kuruluşların güdümüne girmesini engelleyici, diğer yandan toplumla ilişkisini destekleyici düzeyde olmasını ifade eder. Kuşkusuz, yeterli düzeydeki parasal

tutarın ne kadar olduğunun, ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal koşullarına göre değişkenlik göstermesi nedeniyle yasa koyucu tarafından somutlaştırılması gerekir.

"Hakça" ifadesi, hangi siyasi partilere ve ne oranda Devlet yardımı yapılacağını belirleyen temel ölçüttür. Bu kavram, siyasi partilere yapılacak yardımın miktarının adaletli bir ölçüte göre saptanmasını zorunlu kılmaktadır. Devlet yardımının hangi ölçütleri yerine getiren siyasi partilere verileceği hususu ile bu ölçütleri yerine getiren partilerin hangi oranda Devlet yardımı alabileceği yasa koyucu tarafından belirlenecektir.

Hakça ifadesi, belirli örgütlenme yaygınlığına ulaşmış ve belirli toplumsal onaya mazhar olmuş partilerin, seçimlerde elde ettiği başarı düzeylerine göre Devlet yardımından yararlanacağı biçiminde anlaşılmalıdır. Kuşkusuz bu yönde kamu yararını daha isabetli biçimde karşılayabilecek sistem ve yöntem tercihi yasa koyucunun takdiri içinde kalmaktadır. Ancak bu takdir yetkisi sınırsız değildir. Yasama organının sahip olduğu takdir yetkisinin sınırlarını çizebilmek için 68. madde hükmünün Anayasa'nın diğer hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Anayasa'nın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devletinin belirgin özelliği yönetimde keyfiliğe izin vermemesi, yönetimin tüm işlemlerinde hukuka uygun hareket etmesidir. Keyfi davranmama yükümlülüğü diğer Devlet organları gibi yasama organı için de bağlayıcıdır. Özellikle haklardan yararlanmayı düzenlerken yasama organı kişiler arasında keyfi ayrımlarda bulunmamalıdır. Bu aynı zamanda 10. maddede düzenlenen eşitlik ilkesinin de bir gereğidir. Yasama organı haklardan yararlanma konusunda, kişiler arasında ancak objektif ve makul nedenlerle ve ölçülü olarak farklılık yaratabilir. Objektif ve makul nedenlere dayanmayan ya da ölçülü olmayan bir farklılığın Anayasa'ya uygun olduğu düşünülemez.

İtiraz konusu kurallar Devlet yardımından yararlanma bakımından örgütlenmesini tamamlayarak milletvekili genel seçimine katılan ve geçerli oyların en az %7'sini alan partilerle, bu oranda oy alamayan partiler arasında bir farklılık yaratmakta ve sadece bu koşulları sağlayan partilerin Devlet yardımından yararlanmasına olanak tanımaktadır.

Siyasi partilerin temel amacı seçimlere katılarak milli iradenin ortaya çıkmasına aracılık etmek ve yeterli seçmen desteğini elde ederek yönetime katılmaktır. Bu nedenle, seçimlere katılabilme koşullarını sağlayamayan ve seçimlere katıldığı halde aldığı oyla yeterli oranda seçmen kitlesinin güvenini kazanamadığı anlaşılan bir siyasi partinin milli iradenin oluşumuna, daha büyük seçmen kitlesinin güvenini kazanan güçlü partiler gibi katkıda bulunacağı düşünülemez. Dava konusu düzenlemeyle partilerin büyüklük ve güçlerine göre demokratik siyasi hayata katkıları ölçüt olarak dikkate alınmak suretiyle devlet yardımından yararlanmaları öngörülmüştür. Bu ölçütün objektif ve makul olmadığı söylenemeyeceği gibi itiraz konusu kurallarda yer alan oranların da ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılamaz.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 5, 10. ve 68. maddelerine aykırı değildir, iptal isteminin reddi gerekir.

Bu sonuca Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU ve Zehra Ayla PERKTAŞ katılmamışlardır.

## **VI- SONUÇ**

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin;

1- Birinci fıkrasının "Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere..." bölümünün,

2- Dördüncü fıkrasının "Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır." biçimindeki ilk tümcesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 20.11.2008 gününde karar verildi.

|                    |                        |               |
|--------------------|------------------------|---------------|
| Başkan             | Başkanvekili           | Üye           |
| Haşim KILIÇ        | Osman Alifeyyaz PAKSÜT | Sacit ADALI   |
| Üye                | Üye                    | Üye           |
| Fulya KANTARCIOĞLU | Ahmet AKYALÇIN         | Mehmet ERTEN  |
| Üye                | Üye                    | Üye           |
| A. Necmi ÖZLER     | Serdar ÖZGÜLDÜR        | Şevket APALAK |
| Üye                | Üye                    |               |
| Serruh KALELİ      | Zehra Ayla PERKTAŞ     |               |

## KARŞIOY YAZISI

İptali istenilen 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin birinci fıkrasında, *"Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri" (B) "Cetveli toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur"*; dördüncü fıkrasının ilk tümcesinde ise *"Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır"* şeklinde düzenlemelere yer verilerek siyasi partilere devlet yardımının kapsamı belirlenmiştir. Böylece, anılan kurallarda belirlenen ölçülere göre, ancak %10'luk genel barajı aşan veya milletvekili genel seçimlerinde geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere Devlet yardımı yapılmasına olanak tanınmış, bu oranların altında oy alan siyasi partilere Devlet yardımı yapılmasına olanak tanınmamıştır.

Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasında Devletin siyasi partilere, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapacağı ve partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Böylece Anayasa, herhangi bir koşul belirtmeksizin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak gördüğü siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça yardım yapılmasını emretmektedir. Buna göre Devlet siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapmakla yükümlüdür.

İptali istenilen Ek 1. maddeye ilişkin yasama tutanaklarında bu hükmün getiriliş amaçları belirtilmiştir. Siyasi partilerin sadece üyelerinin verdiği ödentilerle işlevlerini yerine getiremeyeceği, varlıklarını sürdürmek için bağış toplamının da, iktidar partilerinin lehine "fırsat eşitsizliği" yaratacağı, düzenleme ile siyasi partilerin yüksek gelir gruplarının baskısından kurtulacağı, ancak yardım yapılırken parti enflasyonuna yol açılmaması için iyi ölçütlerin getirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Kanunun gerekçesinde de siyasi partilerin işlevlerini sadece üyelik ödentileri ile yerine getiremeyeceği, özel bağış toplama konusunda da iktidar partilerinin diğer partilere göre daha avantajlı durumda bulundukları, bu nedenle partiler arasında fırsat eşitliği sağlamak ve adil rekabet ortamı oluşturabilmek için Devlet yardımına ihtiyaç bulunduğu belirtilmiştir.

2820 sayılı Yasa'nın 3. maddesine göre siyasî partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahallî idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır.

Bu tanımdan siyasî partilerin; ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmaları gereken, bu teşkilat ile millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve parti içi çalışmalarını demokrasi esaslarına uygun düzenlemek zorunda bulunan kuruluşlar olduğu anlaşılmaktadır.

Yasama organının siyasi partilerle ilgili olarak yapılacak düzenlemeler konusunda sahip bulunduğu yetkisinin sınırlarını çizebilmek için 68. madde hükmünün Anayasa'nın diğer

hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Her ne kadar teorik olarak Devlet siyasi partilere mali yardım yapmak zorunda değil ise de anayasa koyucu iradesini Devlet yardımı yapılmasından yana kullanmış ve 68. maddenin son fıkrası hükmüyle Devlet yardımını düzenlemiştir. Böylece Devlet yardımından yararlanmak siyasi partiler açısından anayasal bir hak haline gelmiştir. Yasa koyucu anayasal hakların kullanımını düzenlerken temel haklar için getirilen güvencelere uygun hareket etmek zorundadır.

Devlet yardımına hak kazanmanın, milletvekili çıkarmak için gereken Türkiye genelinde belli bir oy yüzdesine ulaşma koşulunda olduğu gibi belli bir oranda oy almaya bağlanması suretiyle Anayasa'da farklı düzenlenen bu iki konuda yasalarla benzer esasların kabul edilmesi, Anayasa'nın sözü ve ruhuyla bağdaşmaz. Anayasa, Meclise milletvekili gönderebilmeyi "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerine, Devlet yardımı alabilmeyi ise "yeterli düzey" ve hakça" gibi, tamamen farklı esaslara bağlamıştır. Diğer bir ifadeyle, milletvekili çıkarabilmek için gerekli olan barajı aşabilmenin Anayasal dayanağı, mali yardım yönünden geçerli değildir. Yönetimde istikrar ilkesinin gereği olan, belli oranda oy almak ile mali yardım arasında Anayasa'da bir ilişki kurulmadığı açıktır.

Öncelikle Anayasa'nın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devletinin belirgin özelliği yönetimde keyfiliğin ortadan kalkması ve yönetimin tüm işlemlerinde hukuka uygun hareket etmesidir. Keyfi davranmama yükümlülüğü diğer Devlet organları gibi yasama organı için de bağlayıcıdır. Özellikle haklardan yararlanmayı düzenlerken yasama organı (gerçek veya tüzel) kişiler arasında keyfi ayırmalarda bulunamaz. Bu aynı zamanda 10. maddede düzenlenen eşitlik ilkesinin de bir gereğidir. Eğer yasama organı haklardan yararlanma konusunda kişiler arasında bir farklılık yaratmışsa, bu farklılığın objektif ve makul nedenlerinin bulunması gerekir. Ancak bu objektif ve makul nedenlerle ölçülü olarak yaratılan farklılık meşru olarak görülebilir. Anayasa'nın 68. maddesindeki "yeterli düzeyde ve hakça" ölçütlerinin, ancak bu temel ilkelerin çerçevesi içinde ve bütün olarak anlam ifade edeceği açıktır.

Devlet yardımından yararlanabilmek için gerekli koşullar belirlenirken hem sınırlama amacı, hem de Devlet yardımının amacı dikkate alınmalıdır. Yukarıda belirtildiği gibi Devlet yardımının temel amaçlarından birisi Anayasa'nın öngördüğü çoğulcu demokratik siyasal sistemin sürdürülebilmesi için her türlü görüşün Anayasa'nın belirlediği sınırlar içinde özgürce siyasi partiler şeklinde örgütlenebilmesi, adil bir rekabet ortamında görüşlerini topluma ulaştırabilmesi ve seçimler yoluyla ulusal iradenin oluşumuna katkıda bulunabilmesi için olanaklar sağlamaktır. Yani büyük partiler yanında küçük partilerin de siyasal rekabete eşit koşullarda katılmasını sağlamaktır. O nedenle yasama organı Devlet yardımından hangi koşulları sağlayan partilerin yararlanabileceğini düzenlerken bu amacı göz ardı edemez.

Devletin siyasi partilere yardım yapmasının amacı, parti tüzel kişiliğinin mal varlığını artırmak değil, vatandaşların partiler aracılığıyla siyasal yaşama daha kolay katılımını sağlamaktır. Anayasa, Devlet yardımı yoluyla siyasal parti faaliyetlerine katılacak vatandaşların, içinde yer aldıkları partinin büyüklüğüne göre farklı ölçülerde değil, partilerine bakılmaksızın, yeterli düzeyde ve hakça desteklenmesini öngörmektedir. "Hakça" sözcüğünün "büyük ve güçlü olana çok, küçük ve güçsüz olana hiç" yardım şeklinde kabulü olanaksızdır.

Yüksek Seçim Kurulunun verilerine göre 21 Ekim 2007 referandumunda oy kullanma hakkına sahip kayıtlı seçmen sayısı gümrükler dahil 42.690.252'dir. Tüm seçmenlerin seçime katıldıkları varsayıldığında bir partinin Devlet yardımından yararlanabilmesi için üç milyonun üzerinde oy alması gerekmektedir. Bu koşulun gerekli olduğu yani ölçülülük ilkesine uygun

olduğu kuşkuludur. Devlet yardımından yararlanabilmek için gerekli oy oranının % 7 gibi yüksek bir oranda tutulması ölçülü olmadığı gibi %7'den aşağı doğru kademeli bir yardım sisteminin oluşturulmaması siyasi partiler arasında fırsat eşitsizliği yaratmakta, büyük partileri imtiyazlı duruma getirmekte ve küçük partileri daha zor koşullarda seçim yarışına katılmaya zorlamaktadır ki, bu durum eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine olduğu kadar Anayasa'nın siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduklarına, Devletin siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça yardım yapacağına ilişkin ilke ve anlayışına da aykırılık oluşturmaktadır.

Sonuç olarak maddenin birinci fıkrasındaki "ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesindeki genel barajı aşmış bulunan" ibaresinin ve dördüncü fıkrasındaki "Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır." cümlesinin Devlet yardımından yararlanma eşiğini ölçsüz bir şekilde belirlediğinden Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine, haktan yararlanma ve yaptırımlar bakımından küçük partilerle büyük partiler arasında eşitsizlik yarattığından Anayasa'nın 10. maddesine, bu nedenlerle devlet yardımının dağıtımında hakça bir sistem öngörmediğinden Anayasa'nın 68. maddesine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmadık.

Başkanvekili

Üye

Haşim KILIÇ

Sacit ADALI

### KARŞIOY YAZISI

Anayasanın 68. maddesinin son fıkrasında "*Siyasi Partilere, **Devlet**, yeterli düzeyde ve hakça **mali yardım** yapar. Partilere yapılacak yardımın, ... tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir*" denilmiştir. Anayasanın bu hükmü açık ve nettir: Devlet, bütün siyasi partilere yardım yapacaktır. Yasa koyucunun bu konudaki takdir hakkı "yeterli düzey" ve "hakça" ölçütleriyle sınırlıdır.

İptali istenen yasa kuralları ise siyasi partilerin ancak 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesindeki %10'luk genel barajı aşmaları veya milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını almaları halinde Devlet yardımından faydalanmalarını öngörmektedir. Buna göre, %7'ye kadar oy almış olan siyasi partilere Devletçe hiç bir yardım yapılmamaktadırlar.

İtiraz konusu yasa kurallarının Anayasaya aykırılığı konusunda, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Geçici 16. maddesini yürürlükten kaldıran 29.4.2005 günlü, 5341 sayılı Kanun'un 1. maddesine ilişkin Anayasaya Mahkemesinin 26.01.2008 günlü ve 26768 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Esas:2007/59, Karar:2007/75 sayılı kararındaki karşıoy gerekçelerimiz, burada da aynen geçerlidir. Bu nedenle aynı hususların tekrarına gerek duymuyorum. Ancak, seçimlere katıldığı halde "yeterli oranda seçmen kitlesinin güvenini kazanamadığı anlaşılan" siyasi partinin, Devlet yardımından yoksun bırakılmasında Anayasaya

aykırılık görülmemesinin gerekçesi olarak kullanılan "yeterlilik" ölçütünün (ki buna göre 3 milyondan fazla oy bile yetersiz sayılmaktadır) Anayasanın öngördüğü "yeterli düzey" ile aynı şey olmadığı göz ardı edilerek, yasa koyucunun koyduğu kuralın aynı zamanda anayasaya uygunluk ölçütü gibi kullanılması, isabetli olmamıştır. Diğer bir anlatımla, bir siyasi parti geçerli oyların %7'den fazlasını alamadığı için bu partinin siyasal sisteme katkı yönünden yetersiz olduğuna hükmedilmekte, yetersiz sayıldığı için de Devlet yardımından mahrum bırakılması Anayasaya aykırı görülmemektedir. Halbuki Anayasanın öngördüğü "yeterli"lik, verilecek yardımın düzeyine ilişkindir; partinin yeterliliğine veya aldığı %7'lik oyun yasa koyucu tarafından yeterli görülüp görülmemesine ilişkin değildir.

Şu hususları da belirtmekte fayda vardır ki; Devlet yardımının, çağdaş Batı demokrasilerinin hiçbirinde görülmeyen bu derece yüksek bir oranla sınırlandırılması, bunun için hangi partinin demokratik siyasal hayata daha yararlı olduğu, hangi partilerin milli iradenin oluşumuna katkıda bulunduğu gibi nesnellikten uzak, kişilerin siyasal görüşlerine göre değişkenlik gösteren ölçütlere başvurulması veya daha küçük partilere de yardım yapılmasının "parti enflasyonuna" yol açacağı yolunda peşin hükümlere dayanılması, herkesin kendi görüş açısından eleştirdiği, ancak elbirliği ile ortak paydalarda bir türlü buluşamadığı "demokratikleşme" sorunlarının da halline yardımcı olmamaktadır.

Bu nedenle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

## **KARŞIOY GEREKÇESİ**

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin birinci fıkrasında, "Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazine'den ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri"(B) Cetveli" toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur" dördüncü fıkrasının ilk tümcesinde de "Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır" denilerek söz konusu iki fıkra'da belirtilen %10 ve %7'lik oranların altında oy alan siyasi partilere Devlet yardımı yapılmasına olanak tanınmamıştır.

Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasına göre, Siyasi Partilere, Devlet yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tâbi olduğu esaslar kanunla düzenlenir. Siyasi partiler için devlet yardımı öngörülmesi, kuşkusuz Anayasa'nın demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirdiği siyasi partilere verdiği büyük önemin temel göstergelerinden biridir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 3. maddesinde de belirtildiği gibi siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri

doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilâtlanan tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır. Ulusal iradenin yanısıra siyasi iradenin oluşumuna hizmet ederek demokratik siyasi yaşamda belirleyici ve yönlendirici işlev üstlenen siyasi partilerin bu işlevlerini kamu yararına uygun olarak gereği gibi yerine getirebilmeleri, üretecekleri projeleri topluma aktarabilmeleri, siyasi etkinliklerini düzenli olarak yürütülebilmeleri için mali kaynağa gereksinimleri olduğu bir gerçektir. Farklı fikirlerin temsiline de olanak sağlayarak daha güçlü bir demokrasinin gerçekleştirilebilmesi bağlamında, özellikle küçük partilerin temsil ettikleri görüşleri propaganda yoluyla yaymaları ve taraftarlarını artırabilmelerinin onlara mali destek verilmeksizin sağlanabilmesinin güçlüğü gözardı edilemez. Yüksek oy potansiyeline sahip siyasi partilerin devlet yardımı yanında taraftarlarından da yasal sınırlar içinde mali destek görecekları kuşkusuzdur. Bu nedenle sadece %7 ve %10 gibi yüksek oranda oy alabilen siyasi partilere devlet yardımı yapılması, örneğin seçimlere girme hakkını elde ederek önemli ölçüde oy almış ancak, Yasa'da belirtilen sınırlara ulaşamamış ya da teşkilâtlanmak ve seçimlere katılabilmek için gerekli mali desteği sağlayamamış siyasi partilerden bu yardımın esirgenmesi, Anayasa'nın, siyasi partileri demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez unsurları olarak değerlendiren kuralı ile bağdaşmadığı gibi, siyasi partilere yapılacak devlet yardımının yeterli düzeyde ve hakça olması gereğine işaret eden kuralıyla da uyum sağlamamaktadır.

Siyasi partilere yardım konusunda Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasıyla yasa koyucuya tanınan takdir yetkisi bu fıkradaki "yeterli düzeyde ve hakça" ölçütleriyle sınırlandırılmıştır. Devlet yardımından sadece belli oranın üstünde oy almış siyasi partilerin yararlandırılması, partiler arasındaki fırsat eşitliğini bozarak kimilerini imtiyazlı duruma getirir. Bu durumun sadece Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrası buyruğuna değil hukuk devleti ilkesine de aykırılığı açıktır.

Belirtilen nedenlerle 2820 sayılı Yasa'nın Ek 1. maddesinin itiraz konusu kurallarının Anayasa'nın 2 ve 68. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ